

ככל האברים שמטמאין בפני עצמן באהל, שנאמר: "זאת התורה אדם כי ימות באהל". דבר השוח לכל אדם. [ואינו דומה לאצבע יתירה דלעיל, שעצם האצבע שוה בכל אדם].

אמר ליה אביי: הא דאמרת דהנך אינם שוים בכל אדם. תיקשי וכי באיש ליבא מאותם אברים?

והכתיב: "צירים אחזוני כצירי יולדה". שמע מינה דהם קיימים גם באיש.

ומתרצינן: הנך, צירי בשר הן. ואין בהם עצם ולא חשיב אבר שלם כשאין בו עצם.

ותו מקשינן: והכתיב: "אדני כמראה נחפכו צירי"?

ומתרצינן: הכי נמי צירי בשר.

הכי נמי מסתברא כדמתרצינן דהנך צירים לית בהו עצם, דאי לא תימא הכי, מאתים וארבעים ושמונה היכי משכחת לה? לא באיש ולא באשה?! דבאיש נמי יש יותר מרמ"ת. אלא שמע מינה דאין הצירין באדם נחשבים כיון דלית בהו עצם.

שנינו במשנה: יתר בידי וברגליו שש ושש מה-ב עשרים וארבע, רבי יהודה מכשיר וחכמים פוסלים.

אמר רבי יצחק: ושניהם, רבי יהודה

אמר רב יהודה אמר שמואל: מעשה בתלמידו של רבי ישמעאל ששלקו זונה אחת שנתחייבה שריפה למלך, בדקו ומצאו בה מאתים המישים ושנים אברים⁽³⁶⁾.

באו ושאלו את רבי ישמעאל: כמה אברים יש באדם? אמר להם: רמ"ח.

אמרו לו: והלא בדקנו ומצינו רנ"ב אברים? אמר להם: שמא באשה בדקתם? שהוסיף לה הכתוב, שני צירים ושני דלתות!

תניא רבי אלעזר אומר: כשם שצירים לבית כך צירים לאשה, שנאמר: "ותכרע ותלד כי נחפכו עליה ציריה", צירי דלתי בטנה⁽³⁷⁾.

רבי יהושע אומר: כשם שדלתות לבית כך דלתות לאשה, שנאמר: "כי לא סגר דלתי בטני"⁽³⁸⁾

רבי עקיבא אומר: כשם שמפתח לבית כך מפתח לאשה, שנאמר: "ויפתח את רחמה".

והוינן בה: לרבי עקיבא, קשיא הא דמנו תלמידי רבי ישמעאל ומצאו רנ"ב, ולרבי עקיבא הוה רנ"ג.

ומתרצינן: דלמא אידי דזוטרא המפתח של אשה אתמוחי מתמח נימוח מחמת שליקה, ולכן לא מצאוהו.

אמר רב: וכולן, כל הנך חמשה אברים שיתרים באשה, אין מטמאין באהל המת,

האברים שלה.

37. רש"י שם.

38. שיצאתי ממנו, רש"י איוב.

את האיילוניות למחצה הזכרים, שלהם אין האברים הנוספים של אשה. ראשית בכורים.

36. בספר בן יהוידע כתב: נראה שגזירת מלך היתה שגזר עליהם שהם ישלקו אותה, ולפי דרכם רצו ללמוד דבר לענין הלכה, שמנו את

וחכמים, מקרא אחד דרשו.

דכתיב: "ותהי עוד מלחמה בנת ויהי איש מדון ואצבעות ידיו ואצבעות רגליו שש ושש עשרים וארבע מספר".

מר, חכמים סברי: בגנותיה משתעי קרא, ולכן היתר באצבעותיו הוי מום.

ומר, רבי יהודה סבר: בשבחיה משתעי קרא, ולכן לא הוי מומא.

אמר רבה: למה לי דכתיב "שש ושש עשרים וארבע מספר"? דפשיטא דמדהווי ליה שש אצבעות בכל יד ורגל, הווי עשרים וארבע ביחד.

ומתריצין: צריכי, דאי כתב רחמנא "שש ושש", הוה אמינא שית ידיה ושית דברעיה, דבידו אחת וברגלו אחת היו שש אצבעות ולא בשתי ידיו ובשתי רגליו. להכי כתב: "עשרים וארבע", לומר שבכל יד ובכל רגל היה יתר.

ואי כתב "עשרים וארבע", הוה אמינא, דלא היו שתי ידיו ורגליו שווים, אלא חמש אצבעות בהא, ושבע אצבעות בהא.

להכי כתב: "שש ושש" לומר שבכל יד ורגל היו שש.

והא דכתיב "מספר" לומר שבנספרת על גבי היד היו, שעמדו בשורה אחת עם שאר האצבעות.

תניא אמר רבי יהודה: מעשה באדם אחד שבא לפני רבי טרפון והיה יתר בידיו וברגליו שש ושש עשרים וארבע.

אמר לו רבי טרפון: כמותך ירבה בישראל! ומשמע דלשבחו אמר לו כן, דלא הוי מום. וראיה לרבי יהודה.

אמר לו רבי יוסי לרבי יהודה: משם ראייה? כך אמר לו: כמותך יתמעטו⁽³⁹⁾ ממזירי ונתיני מישראל! הלוואי וכל הפסולים יהיו כמותך ויהיו ניכרים שפסולים הם, ומתוך כך לא ידבקו בהם.

שנינו במשנה: השולט בשתי ידיו.

תנו רבנן: איטר בין שהוא איטר ביד, שרגיל לעשות פעולותיו ביד שמאל. בין שהוא איטר ברגל, שכשהולך עוקר רגלו השמאלית ראשונה, פסול.

והטעם לפסול איטר יד בכהן, משום שהעבודה נעשית רק ביד ימין והאיטר אין לו ימין שגם שמאלו אינה נחשבת לימין⁽⁴⁰⁾ ואיטר ברגל פסול משום דכתיב "לעמוד ולשרת" כדרך שאר אנשים שעיקר עמידתם בימין.

השולט בשתי ידיו, רבי פוסל וחכמים מכשירין.

ומפרשין טעמייהו: מר רבי סבר: כחישותא אתחלא ליה בימין, זה שהן שוות הוא כתוצאה מחלישות יד ימין, והרי הוא כאיטר שאין לו ימין⁽⁴¹⁾

לגבי תפילין לא אמרינן שהאיטר אין לו יד שמאל כלל.

41. תזו"א הנ"ל.

39. בלשון "סגי נהור" שלא רצה לומר "יתרבו", רש"ש.

40. ועיין בחזו"א סי' כו סי"ג שביאר מדוע

רבי אלעזר אומר: אף בעלי התלתולין שיש לו כמין חתיכות בשר יוצאות ותלויות פסולין באדם, וכשרים בבהמה.

גמרא:

כוש, הוא אוכמא — שחור.

גיחור, הוא חורא — לבן.

לבקן הוא סומקא — אדמוני.

ומקשינן: איני, והא ההוא דאמר להו לאנשים שסביבו: מאן בעי לובקיאני? ואשתכח חיורא, והיו בידו טלאים לבנים. ושמע מינה שלבקן הוא לבן דומיא דלובקיאני, ואת אמרת שהוא אדום?

והדרין מדלעיל: אלא, כושי — אוכמא שחור. גיחור — סומקא אדום. כדאמרי אינשי סומקא — גיחיא. שאנשים רגילים לקרוא לאדום "גיחיא". לבקן — חיורא לבן. כההוא דאמר להו מאן בעי לובקיאני? ואשתכח חיוראי, שמע מינה לבקן הוא לבן.

שנינו במשנה: קפח.

תני רב זביד: קפח הוא גבוה.

ומקשינן: איני, מי הוי מום? והאמר רב אבהו: מנין שהקדוש ברוך הוא משתכח בבעלי קומה, שנאמר: "ואנכי השמדתני את האמורי מפניהם אשר כגובה ארזים גבהו". ולשבחם היה אומר כן, שמע מינה שבח

ומר, חכמים, סברי: בריותא יתירתא אתחלא ליה בשמאל, שאין יד ימינו נחלשה, אלא להיפך שמאלו נתחזקה, וימין דידיה הוי ימין.

מתניתין:

הכושי, שעורו שחור.

והגיחור, שעורו אדום כארגמן.

והלבקן, שעורו לבן ביותר⁽⁴²⁾.

והקפח, שהוא גבוה מאד ורזה, והוא מכוער.

והננס, שהוא קטן קומה [גמד].

והחרש⁽⁴³⁾,

והשוטה.

והשיכור, משאר משקין, כגון ששתה הרבה חלב או דבש ונתבלבלה דעתו, ולא איירי בשיכור מיין כמבואר בגמ'.

ובעלי נגעים טהורין, כגון "כולו הפך לבן", אבל בנגעים טמאים חייב כרת על כניסתו לעזרה, ולא צריך לאשמוענן שאינו עובד.

כל אלו המומין, פסולין באדם, וכשרים בבהמה.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: שוטה בבהמה, אינה מן המובחר!

שבשו"ת נודע ביהודה מסתפק, אם הכוונה לחרש שאינו שומע ואינו מדבר, או אף אם רק אינו שומע גם כן הוי מום.

42. וכל אלו שמות אומות הן שצבע עורן כך, תפא"י.

43. בתוספות רעק"א על המשניות מביא,

הוא.

אהרן.

ומתריצין: **אמר רב פפא: מתניתין באריכא שמיטא פניא, גבוה ורזה ביחס לגובהו, ומחמת רזונו וגובהו הרב נעשה כפוף וחוליותיו נראות כאילו שמוטות, ולכן מראהו מכוער.**

אמר ריש לקיש: אדם שהוא גבוה, לא ישא אשה גבוהית, שמא יצא מהן ילד שיהיה גבוה כמו תורן.

אדם שהוא ננפ, לא ישא אשה שהיא ננסת נמוכת קומה, שמא יצא מהן ילד שהוא אוצבתא נמוך ביותר.

אדם שהוא לבן, לא ישא אשה שהיא לבנה, שמא יצא מהם ילד שהוא בוחק לבן מאד.

אדם שהוא שחור, לא ישא אשה שהיא שחורה, שמא יצא מהן ילד שהוא טפוח שחור ביותר.

שינוי במשנה: **החרש השוטה והשכור.**

ופרכינן: **שכור, אחולי מיחל עבודה, דכתיב: [ויקרא י' ט'] "יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך. וכתיב: "ולהבדיל בין הקדש ובין החול". ודרשינן "להבדיל בין עבודה קדושה למחוללת". ואם כן בהדי הנך מומי גמורין בעי למיחשב. ומאי טעמא תני לשכור כאן במתניתין בהדי מומין שפוסלין משום שאינם שווים בזרעו של אהרן, דהנך לא מחלי עבודה.**

ומתריצין: **מתניתין איירי בשאר דברים — שאר משקין המשכרים, שאינם בכלל אזהרת התורה "יין ושכר אל תשת". והשותה מהם אינו פסול אלא משום שאינו שוה בזרעו של**

ודלא כרבי יהודה, דלדידיה שאר משקין המשכרים דינם כין.

דתניא: אבל דבילה הגדילה במקום ששמו קעילית, והיא משכרת כמו יין. ושתה חלב, או דבש שהתבשל עם מים, ונכנס למקדש, חייב מלקות משום "יין ושכר אל תשת". וברייתא זו רבי יהודה היא. וכיון ששאר משקין הם בכלל "אל תשת" הרי הם גם בכלל "ולהבדיל בין הקדש ובין החול" ומחללים עבודה.

ומתניתין דפסלינן שכור משאר משקין רק משום שאינו שוה בזרעו של אהרן, לאו רבי יהודה היא.

מתניתין:

אלו כשרין באדם לעבוד, ופסולין בבהמה!

אותו ואת בנו, אסור לשחוט אותו ואת בנו ביום אחד, ולכן הבהמה השניה פסולה להקרבה באותו יום שנשחטה הראשונה, מה שאין כן בכהן שעובדים יחד האב והבן.

וטריפה בבהמה פסול, ובאדם שהוא טריפה כשר דהוה מום שבסתר.

וייצא דופן, שלא נולד דרך רחם, אלא הוציא והוה דרך דופן בטן אמו. ופסול להקרבה דכתיב: "כי יולד", פרט ליוצא דופן. מה שאין כן בכהן שנולד דרך דופן לא נפסל לעבודה.

[ושנעבדה בהן עבירה, שנרבעו ושהמית את האדם] פסולין להקרבה כדלעיל מא, א

ובאדם כשר(44).

הנושא נשים בעבירה, כגון כהן שנשא גרושה או חלוצה, פסול עד שידרינה הנאה, שידור שלא יהנה הוא ממנה, ולא היא ממנו. ובכך כשר הוא לעבוד דכיון שהדירה הנאה בודאי יגרשנה.

והמטמא למתים פסול, עד שיקבל עליו שלא יהא מטמא למתים. ודי בכך. ובגמ' מפרש מאי שנא מרישא דצריך לנדור ולא סגי בקבלה.

גמרא:

שנינו במשנה ואלו כשרין באדם אותו ואת בנו.

והוינן בה: מאי אותו ואת בנו הכשרים לעבוד?

אילימא אהרן ובנו, [כלומר כהן ובנו] דכשרים לעבוד יחד, דבוטיה בבהמה תייש ובנו, שאסורין ליקרב ביום אחד.

תקשי מי נהיג בהם איסור אותו ואת בנו?

והתניא בחולין: דין אותו ואת בנו נהג בנקבות ואינו נהג בזכרים ואסור לשחוט רק אם ובנה, אבל תייש ובנו שרי.

אלא תיישה ובנה, שבהם נהג האיסור. דבוותה חכא בכהנים דאמרינן שכשרים לעבודה, איירי בכהנת ובנה. אכתי תקשי, וכי כהנת בת עבודה היא?

ומתרצינן: לעולם אהרן ובנו בהם איירי מתניתין דאין בהם פסול אותו ואת בנו. דבוותה חכא במתניתין תייש ובנו. ודקא קשיא לך הא איסור אותו ואת בנו אינו נהג בזכרים?

אמרי במערבא משמיה דרבי יוסי בר אבין: ערא אמרה, זאת אומרת: הך מתניתין חנניה היא דסבירא ליה דנוהג אף בזכרים.

דתניא: אותו ואת בנו נהג בנקבות ואינו נהג בזכרים. חנניה אומר: נהג בזכרים ובנקבות.

שנינו במשנה: והנושא נשים בעבירה פסול עד שידרינה הנאה.

תנא: נדר הנאה, ועובד מיד עבודה, ואין צריך להמתין עד שיגרש. יורד מעבודתו ומגרש.

ומקשינן: וליחוש דלמא בתר דעבד עבודה אזיל הך גברא לגבי חכם, ושרי ליה נדרו, ואישתכח דלא מגרש לה.

ומתרצינן: קסבר האי תנא: הבא להתיר נדרו צריך לפרט את הנדר ולומר לחכם על מה נדר, וכשישמע החכם מה שנדר לא יתיר לו נדרו.

ופרכינן: הניחא למאן דאמר: צריך לפרט את הנדר. אלא למאן דאמר: אין הבא להתיר צריך לפרט את הנדר, מאי איכא למימר? והלא יש חשש שיתירו לו נדרו.

ומתרצינן: דמדרינן ליה ברבים לפני אנשים רבים שיגרשנה, ואין החכם יכול להתיר נדר

44. את הנפש, או שהוא מגלה עריות נפסל לעבודה.

44. ובתוי"ט הביא דיש נוסחאות שלא גרסי לה. משום דגם באדם הוא פסול, דכהן שהרג

זה.

כשהוא לצורך מצוה.

ופרכינן: הניחא למאן דאמר: נדר שהודר ברבים אין לו הפרה. [דילפינן מהא דלא הכו את הגבעונים כי נשבעו להם נשיאי העדה, ומדוע לא נשאלו על שבועתם? ומזה למדו שנדר שהודר ברבים אין לו הפרה].

אלא למאן דאמר: דאף נדר שהודר ברבים יש לו הפרה, מאי איכא למימר? דהדרא קושיא דלמא אזיל לגבי חכם ושרי ליה.

ומתריצין: דמדרינן ליה אדעת רבים, שיאמרו לו רבים הרי אנו מדירין אותך על דעתינו.

דאמר אמימר: הלכתא: אפילו למאן דאמר נדר שהודר ברבים יש לו הפרה, אבל נדר שהודר על דעת הרבים, אין לו הפרה⁽⁴⁵⁾.

והני מילי דאין לו הפרה, לדבר הרשות, אבל לדבר מצוה יש לו הפרה, דאנן סהדי שכולם מסכימים ומתחרטים באותה חרטה

כי החיא מקרי דרדקי, מלמד תנוקות, אדריה רב אחא על דעת רבים שלא ילמד עוד תינוקות משום דקא פשע בינוקי, שהיה מכה אותם והיו מתים. ואהדריה רבינא, החזירו למשמרתו, משום דלא אשתכח מלמד אחר דהוה דייק כותיה, שמע מינה דלצורך מצוה שרי.

שנינו במשנה: והמטמא למתים פסול עד שיקבל עליו שלא יטמא למתים.

ומקשינן: מאי שנא הכא גבי נטמא למתים דכפי ליה בקבלה שמקבל על עצמו לא ליטמא, ומאי שנא התם לגבי נושא נשים בעבירה דמדרינן ליה, ועד שידור לא שרינן ליה לעבוד?

ומתריצין: התם בנושא נשים בעבירה, יצרו תקפו, וחיישינן שמא יחזור מקבלתו הלכך בלא נדר לא שרינן ליה.

הדרן עלך מומין אלו

אחד, דאין דעת כל אחד יכול להיות שוה לדעת חברו.

45. ובשטמ"ק ביאר הטעם דאין לו הפרה, משום דאין הרבים מתחרטים בחרטה אחת או בפתח